

FERENCZY ÁRON

Bacsó Jenő gondolatai a végrehajtási eljárásjogról

Bacsó Jenő a magyar polgári perjog egyik kiemelkedő alakja volt Plósz Sándor, Magyary Géza, valamint Fodor Ármin mellett. Bacsó Jenő életét a polgári per természetének a részletes és mélyreható vizsgálatának szentelte, azonban óhatatlanul elmélyedt olykor a polgári perjog más alapintézményeiben is. A „*Végrehajtási eljárásjog tankönyve*” egyike ilyen műveinek, amely kiemelkedő műgonddal készült az akkori joghallgató ifjúság részére.

Bacsó Jenő mindezek mellett a Debreceni Tudományegyetem Jog- és Államtudományi Karának egyik legkiemelkedőbb tanára volt, aki 1914-től egészen 1949-ig tevékenykedett az egyetemen.

Élete és munkássága

Bacsó Jenő 1877. május 2-án született Debrecenben. Édesapja, Bacsó Ferenc, az Első Magyar Általános Biztosító Társaság alkalmazottja volt, majd később cégjegyzője lett. Édesanyja, Székes Terézia, nagyváradi nemes családból származott. A több testvére közül a felnőttkort csupán két bátyja élte meg. Bacsó Ferenc, apját követve a biztosítótársaságnál helyezkedett el, Bacsó Dezső pedig neves debreceni ügyvéd lett.¹

Bacsó Jenő tanulmányait 1883-ban kezdte meg a Református Kollégiumban, ahol mindvégig folytatta is az iskoláit egészen a jogakadémiai abszolutóriumig. Tanulmányai mellett diákok tanításával foglalkozott, mivel édesapja halála miatt családja anyagi nehézségekkel küzdött.² A jogakadémia elvégzését követően tanulmányait a kolozsvári magyar királyi Ferenc József Tudományegyetemen folytatta, ahol először az államtudományi doktori szigorlatot szerezte meg a századforduló évében. Ez alapján 1901 januárjában államtudományi, majd 1903 októberében jogtudományi doktorrá avatták.³

Jogakadémiai éveit követően 1900 nyarától Debrecenben ügyvédjelölti gyakorlatot folytatott egészen 1905-ig. 1904-ben a debreceni Református Kollégium jogakadémiája magánjogi tanszékén megüresedett helyre Bacsó Jenőt is jelölték, azon-

¹BACSÓ JENŐ, kézirat, 5.; GUNST PÉTER (szerk.), *Debrecen története III. (1849-1919)*, Debrecen, 1997. 420–421.

²BACSÓ JENŐ: *Önéletrajz*, kézirat.

³BALOGH JUDIT: *Bacsó Jenő*, A Debreceni Tudományegyetem jogász professzorai (1914-1949), Szerk.: P. Szabó Béla, Debrecen, 2014. 155.

ban kinevezést nem kapott. 1905-ben a budapesti ügyvédvizsgáló bizottság előtt sikeres ügyvédi vizsgát tett,⁴ és néhány hónapon keresztül a gyakorlatban dolgozott ügyvédként.⁵

1905. szeptember 1-jétől a máramarosszigeti Református Jogakadémia helyettes- illetve rendkívüli tanárnak hívta meg a polgári perjogi tanszékre, amelyet nyilvános rendes tanárrá választották meg 1906 februárjában.⁶ A máramarosszigeti jogakadémián nyolc évet töltött egészen 1913-ig. Itt töltött évei alatt 1909-ben nyolc hónapot tölthetett Berlinben saját költségen. Az egyetemi előadások mellett kutatómunkáira is jutott ideje.⁷

Ezt követően hazatért Debrecenbe, ahol 1913 szeptemberében a debreceni Jogakadémia rendes tanárává nevezték ki. A vallás- és közoktatásügyi miniszter által a megalakítandó Debreceni Tudományegyetemre 1914. március 14-én kiírt egyetemi tanári álláshelyre benyújtott pályázatát a szakbizottság első helyen támogatta, amely alapján 1914. augusztus 28-án egyetemi tanári kinevezést kapott.⁸ Az Debreceni Tudományegyetem Jog- és Államtudományi Karának indulásakor megbízást kapott a polgári törvénykezési jogi tanszék vezetésére, amelyet a debreceni jogi képzés felfüggesztéséig mindvégig ellátott. Az egyetemi tanári évei alatt háromszor volt a kar dékánja, az 1922/23, az 1934/35, és az 1946/47, tanévekben. Az egyetemi évkönyvekből megtudható, hogy a római jogi vagy a kereskedelmi és váltójogi tanszéket helyettesítését is elvállalta rövidebb-hosszabb ideig.⁹

Családi élete kiegyensúlyozott volt. 1917-ben nősült meg feleségével, Szilágyi Erzsébet Máriával, aki Szilágyi Sándor református lelkész lánya volt. Két gyermekük született. Jenő szintén jogot hallgatott, és végzése után az Igazságügyi minisztériumban dolgozott, később családjoggal kezdett foglalkozni tudományos szinten. Alexandra lányuk Kövér Ákos tüzér alezredes felesége lett.¹⁰

A háború kitörését követően ő volt az utolsó professzor, aki még 1944-ben is az egyetemen maradt, hisz professzortársai már korábban távoztak. Mindazonáltal az egyetem megkívánta kezdeni az 1944/45. tanévet is. Ezt azonban a háború meggátolta, emiatt az egyetem felfüggesztette működését.

Bacsó Jenő hetvenedik életévében vonult nyugdíjba, azonban a kar vezetésének a kérésére egy évvel meghosszabbította tevékenységét, amely következtében 1949-ig volt a Debreceni Tudományegyetem tanára.

Nyugdíjba vonulását követően egészsége megromlott. A család visszaemlékezései alapján nem betegség, vagy kór okán, hanem bánata miatt, amelyet a jogász-képzés megszűntetése és a politikai helyzet megváltozása miatt érzett. Nyugodt debreceni nyugdíjas éveket követően 1955. október 13-án hunyt el szülővárosában.¹¹

⁴BALOGH FERENC: *A debreceni Református Kollégium története adattári rendszerben*. Debrecen, 1904. 589.

⁵BALOGH JUDIT: i. m. 156.

⁶BALOGH FERENC: i. m. 589.

⁷SZÖGI LÁSZLÓ: *Magyarországi diákok németországi egyetemeken és főiskolákon 1789–1919*. Bp., 2001, 160–169.

⁸VARGA ZOLTÁN: *A debreceni tudományegyetem története I. 1914–1944*. Debrecen, 1967. 30.

⁹BALOGH JUDIT: i. m. 156.

¹⁰BALOGH JUDIT: i. m. 157.

¹¹BALOGH JUDIT: i. m. 161.

Bacsó Jenő élete és munkássága szervesen kapcsolódik Debrecen városához, amelyet bizonyít, hogy azon kevés egyetemi oktatók egyike, aki a debreceni jogi oktatás kezdetétől egészen a debreceni jogászképzés felfüggesztéséig aktívan dolgozott az egyetemen.¹²

Bacsó Jenő életét a polgári peres eljárásnak szentelte, egész életében ezzel a jogterülettel foglalkozott. Tudományos tevékenysége akkortájt kezdődött, amikor a polgári eljárásjog, mint önálló tudományterület még csak kialakulóban volt. Alkalma volt bekapcsolódni a jogalkotási folyamatokba, amelynek eredményeképpen megszületett az első magyar modern polgári perrendtartás, az 1911:I. törvénycikk. A polgári pert – Plósz Sándor és Magyary Géza tanaihoz hasonlóan – közjogi jogviszonynak tekintette, melyben az állam és a felek között jön létre jogviszony, azonban a felek között nem jön létre közvetlenül jogviszony.¹³

Perjogi nézeteit számos tankönyvből, tanulmányából és monográfiájából ismerhetjük meg. Ezekben a per jogi természetének vizsgálatával foglalkozott, azonban néhány esetben kitért a polgári perjog alapvető intézményeinek bemutatására is, amelynek egyik példája a végrehajtási eljárás tankönyve című monográfiája. Azonban számos megjelent műve ellenére nem nevezhető termékeny szerzőnek, mindazonáltal megjelent művei szakmai odafigyeléssel, kiemelkedő szakértelemmel, világos és olvasható stílusban íródtak.¹⁴

A végrehajtási eljárásjog tankönyvének elhelyezése

A Debreceni Tudományegyetemen az 1914. augusztus 28-án egyetemi tanárrá való kinevezését¹⁵ követő éveiben, 1917-ben jelentette meg a „*Végrehajtási eljárásjog tankönyve*” című monográfiáját, melynek megírásával nagy hiányt pótol, különösen a joghallgatók számára. Bacsó Jenő munkásságának egyetlen olyan műve, melyben nem a polgári peres eljárás szabályaival foglalkozik, hanem az azt esetlegesen követő nemperes eljárással, a végrehajtási eljárással.

A tankönyvének nemcsak leíró, hanem értékelő, a kor viszonyaihoz képest újdonságának és hasznosságának megalapozott bemutatásának érdekében szükségesnek látom ismertetni a korabeli magyar szerzők végrehajtási eljárásjog körében megjelent műveit, amely művekre Bacsó is tekintettel volt a tankönyve megírása során. A tankönyve elején maga említi „*Irodalmi utalások*” formájában ezeket a műveket, azonban részletességében nem tér ki azok felhasználására.

Az első mű Nagy Ferenc, királyi jogakadémia tanár jogszabálygyűjteménye.¹⁶ A könyv lineárisan ismerteti az 1881:LX. törvénycikk szakaszait az olvasóval. Az egyes szakaszok jogszabályi ismertetését követően utal a szakasz más, a törvény-

¹²Az elismerés és lemondás, mint tudomás kijelentés. Emlékkönyv Szentpéteri Kun Béla hetvenedik születésnapjára, Debrecen, 1946. 18–33.

¹³BALOGH JUDIT: i. m., 162.

¹⁴P. SZABÓ BÉLA: *A nemkívánatos habilitáció: Balogh Elemér magántanári képesítésének ügye a debreceni jogi kar előtt*. Ad geographiam historico-iuridicam ope iuris Romani colendam Studia in honorem Gábor Hamza, Szerk.: Földi András–Sándor István–Siklósi Iván, Bp., 2015. 255.

¹⁵VARGA ZOLTÁN: i. m. 30.

¹⁶NAGY FERENC: *1881:LX. törvénycikk a végrehajtási eljárásról*, Bp., 1881.

cikkben fellelhető szakaszok viszonyára, a rendelkezés hatályára, illetőleg arra, hogy az 1868:LIV. törvénycikk milyen formában tartalmazta az említett rendelkezést. Ebből eredően a más törvénycikkekre való utaláson kívül nem tartalmaz bírósági döntéseket, sem pedig elméleti meghatározásokat.

A második mű Herczeg Mihály, budapesti tudomány-egyetemi ny. rendes jogtanár, köz- és váltóügyvéd tollából származik.¹⁷ A szerző az egész polgári perrendtartással foglalkozik, bemutatja az alapelvektől kezdődően a perorvoslatokon keresztül egészen a peres eljárás végét jelentő végrehajtási eljárásig. A szerző a végrehajtási eljárásnak elég jelentős hangsúlyt fektet, mivel a megközelítőleg 650 oldalból 200 oldalon keresztül tárgyalja a végrehajtás szabályait. Ennek indok, hogy az 1852. évi jozefinista osztrák polgári perrendtartás valamint az 1868:LIV. törvénycikk is a polgári per részeként kezelte a végrehajtási eljárást.

A végrehajtási eljárásról szóló fejezetben a szerző szintén lineáris módon, az törvénycikk szakaszainak sorrendjét követve halad végig a törvénycikk rendelkezésein. A szerző szavai alapján: *„A hely szűke okkoza főleg, hogy ezen törvény tárgyalásánál kimerítőbb magyarázattal nem foglalkozom. De különben is erre oly törvéynél, mely tüzetesen intézkedik még a legapróbb részletekről is, alig van szükség. Itt tehát, valamint a polgári törvénykezési rendtartás utóbb következő részeinél is főleg csupán azt tűztem ki feladatomból, hogy a jelenlegi eljárást a korábbival összehasonlítsam, az egyező és eltérő pontokat kimutassam, az újabb intézkedések tagadhatatlan érdemeit előtüntessem, a törvényi vezérelveket és indokokat megemlítsam s helyenként a szükségesnek vélt példák és döntvények útján még nagyobb világosságra hozzam s az összefüggő és egymásra hivatkozó, egymást kiegészítő s támogató helyeket felidézsem.”*¹⁸ Ahogy a szerző írásából is kitűnik, főként az 1881:LX. törvény hasonlította össze az 1868:LIV. törvénycikk idevonatkozó rendelkezéseivel. Minden egyes szakaszhoz kellő mennyiségű magyarázatot ad, azonban saját nézeteit, álláspontok fejtegetésével nem foglalkozik. Legfőképpen a jogszabályok, illetve az törvénycikken belüli kapcsolatokra mutat rá, amelynek megértését döntésekkel segíti, továbbá a másodlagos forrásanyagokból, főként folyóiratokból a kellő megértés elősegítése érdekében idéz.

A harmadik könyv Imling Konrád, királyi curiai bíró műve¹⁹ szintén egy lineárisan végigvezetett jogszabálygyűjtemény, amely mű bemutatására elsődlegesen szintén a szerző szavait idézném: *„Az első kiadás (1884) óta a judicatura és éppen a végrehajtási eljárással aránylag sűrűen foglalkozó szakirodalom a törvény számos rendelkezésének értelmét tisztázta és az erre nézve fennforgott kételyeket eloszlatta. A judicaturát és a vonatkozó irodalmat az új kiadásban felhasználtam, úgy azonban, hogy kiindulási ponttul nem a bírósági határozatokat vettem, hanem ezeket többnyire mint olyanokat idéztem, melyek a törvénynek a szövegben kifejtett értelmét megerősítik, részben pedig mint olyanokat, melyek a saját értelmezésemmel ellenkeznek a nélkül, hogy engem ennek helytelenségéről meggyőzhettek volna. Figyelemmel voltam emellett a német perrendtartás, s az osztrák perrendtartási javaslat rokontárgyú intézkedéseire, melyek a mi törvényünk szerkesztésére nyilvánvaló befolyást*

¹⁷HERCZEGH MIHÁLY: *Magyar Polgári Törvénykezési Rendtartás*. Bp., 1885.

¹⁸HERCZEGH MIHÁLY: i. m. 1.

¹⁹IMLING KONRÁD: *A végrehajtási törvény (1881. évi LX. törvénycikk) magyarázata*. Bp., 1891.

gyakorolhattak, és tekintettel voltam az osztrák végrehajtási novellára, mely viszont több rendbeli intézkedésében a mi törvényünkéből indult ki.”²⁰ Az idézett szövegrészletből kivehető, hogy a jogszabálygyűjtemény legnagyobb erénye a német, valamint az osztrák polgári perrendtartásokra való utalása a szükséges részeknél. Ezek mellett természetesen, ahogy a legtöbb korabeli jogszabálygyűjtemény utalt minden egyes szakasz vonatkozásában az 1868:LIV. törvénycikk rendelkezéseire. A mű értékét még inkább növelve a szerző számos helyen kitér hazai és külföldi kortárs szerzők és jogtudósok folyóirataira, valamint másodlagos forrásokra támaszkodva segíti a rendelkezések megértését.

A negyedik mű Márkus Dezső, király ítélőtáblai bíró írása.²¹ A szerző műve az eddigiekhez hasonlóan egy jogszabálygyűjtemény, amely lineárisan végigvezeti a törvénycikk egyes szakaszait. Összehasonlításra nem törekszik az 1868:LXV. törvénycikk vonatkozásában. Mindazonáltal a legtöbb helyen jogszabályokkal, odavonatkozó rendeletekkel, illetőleg bírói gyakorlattal egészítette ki az egyébként részletes 1881:LX. törvénycikk szabályanyagát.

Az ötödik könyv szintén Márkus Dezső, ekkor már király curiai bíró munkája.²² Az előző jogszabálygyűjteményének a mondhatni újrafeldolgozása, amely szintén lineáris sorrendben követi a törvénycikk rendelkezéseit. Tartalma megegyezik az előző jogszabálygyűjteményénél írtakkal, kiegészítve az azóta hozott másodlagos forrásanyaggal. A könyvet forgatva olyan érzésem volt mintha egy mai kommentárt forgatnék, amelyben egy gyakorlatban praktizáló jogász mindent megismer a végrehajtási eljárással kapcsolatban.

A hatodik könyv Magyary Géza tollából származik.²³ Magyary a végrehajtási eljárással nem foglalkozik, illetve a törvénycikkkel sem. A könyv bevezetésének negyedik bekezdésében elméleti szinten foglalkozik a végrehajtási eljárással, mégpedig, hogy elhatárolja a fizetési meghagyásos eljárástól valamint a polgári pertől. Magyary röviden kifejti, hogy a végrehajtási eljárás nem a polgári per alkatrésze, amellyel azonos állásponton van Bacsó Jenővel. Véleménye szerint nem kötelező végrehajtási eljárásnak követnie a polgári pert, ahogyan a végrehajtási eljárásnak sem előfeltétele a per megléte. Rámutat továbbá arra, hogy az 1881:LX. törvénycikk elfogadásával a jogalkotó helyesen szabályozta a végrehajtási eljárást, mivel kivette azt a polgári perrendtartásból és külön törvénycikkben szabályozta.

A hetedik mű Tóth Károly műve, amely a végrehajtási eljárás mibenlétével foglalkozik.²⁴ Kiindulópontja, hogy a végrehajtási eljárás hasonlít a polgári perhez, ugyanis mindkettő közjogi jogviszony, amelyben ugyanazon szereplők vesznek részt abból a célból, hogy az államtól valamilyen jogsegélyt kérjenek. Azonban rögtön ezek után megjegyzi, hogy a végrehajtási eljárás nem per, ugyanis nem a magánjogi jogvita eldöntése a célja, csupán annak kikényszerítése. Tóth úgy látja, hogy a végrehajtási eljárás azért nem nevezhető pernek, mert a felek nem vitatkoznak az államhatalom előtt. Bár végrehajtási eljárásból adódóan létrejöhetnek perek, de azok a végrehajtási eljárástól elkülönülnek, mint a végrehajtás megszüntetése iránt indított

²⁰IMLING KONRÁD: i. m. 2.

²¹MÁRKUS DEZSŐ: *Végrehajtási eljárás*. Bp., 1905.

²²MÁRKUS DEZSŐ: *A végrehajtási eljárás zsebkönyve*. Bp., 1913.

²³MAGYARI GÉZA: *Magyar polgári perjog*. Bp., 1913.

²⁴TÓTH KÁROLY: *Polgári törvénykezési jog*. Debrecen, 1923.

per. Álláspontja alátámasztására rávilágít arra, hogy a végrehajtás elrendelése is egyoldalú jognyilatkozattal történik, amelyben csak az egyik fél információit veszi figyelembe a bíróság.

A nyolcadik könyv Gaár Vilmos királyi curiai bíró írása.²⁵ Ahogyan a mű címéből is kitűnik elsődlegesen az életbeléptető törvényeket ismerteti. Fontosságát abban látja, hogy az 1911:I. törvénycikk hatálybalépésével a végrehajtási eljárás egyes rendelkezései is módosultak. Művében ezen változásokat igyekszik összefoglalni az olvasó számára. Művében kitér többek között az 1874:XXXIV. ügyvédi rendtartásra, vagy a 1894:XXXI. házassági jogról szóló törvénycikkre.

A kilencedik és a tizedik műben Bacsó Jenő saját korábbi munkáira utal vissza. Az egyik műve „*A jogvédelem előfeltételei a polgári perben.*”²⁶ Általánosságban veszi alapul a művében foglaltakat, azonban a végrehajtási keresetek tekintetében, mint az igénykereset, és a kereset a végrehajtás megszüntetése, korlátozása és felfüggesztése iránt tartalmaz megállapításokat.

A másik műve „*A polgári perrendtartás tankönyve.*”²⁷ Művében nem foglalkozik a végrehajtási eljárással. Szintén, mint korábbi megállapításának alátámasztására hivatkozik a művére, és nem mint konkrét, közvetlenül alkalmazható forrásra.

A végrehajtási eljárásjog tankönyvének ismertetése

A korabeli szerzők műveinek megtekintése után egyértelműen kitűnik, hogy Bacsó Jenő tankönyve volt az első olyan mű, amely nem a gyakorlatban dolgozóknak íródott.²⁸ Művének előszavában Bacsó kifejezetten említi is, hogy a most közreadott munka célja is az, a végrehajtási eljárásról szóló 1881:LX törvénycikket, s az azt módosító és kiegészítő törvényeket a már meglévő bírói gyakorlatra tekintettel a joghallgató fiatalsággal megismertesse.²⁹

A monográfia felépítését és tagolását tekintve nagyon átlátható. A monográfia 314 oldalon taglalt tartalmát 10 fejezetre osztotta a szerző, melyek logikus sorrendben, nem lineárisan követik az 1881:LX törvénycikk szakaszait. A mű elején az előszó rövid, tömör megfogalmazásban eligazít minket a tartalmat illetően. A bevezetésben kaptak helyet a fogalmi meghatározások, illetve a végrehajtási eljárásjog forrásainak az ismertetése, amellyel a szerző tíz oldalba sűrítette a fontosabb fogalmakat. A mű végén forrásjegyzék, részletességgel kidolgozott tárgymutató és a tartalomjegyzék található.

Az egyes részek kialakításával kapcsolatban megállapítható, hogy Bacsó Jenő abból indult ki, hogy a végrehajtási eljárását két részre lehet osztani, a végrehajtás elrendelésének és a végrehajtás foganatosításának szakára. A végrehajtási eljárás ilyen jellegű kettéosztása is jól tükrözi, a peres eljárás kapcsán ekkor már részletesen

²⁵GAÁR VILMOS: *A magyar polgári perrendtartást életbeléptető törvények (1912:LIV. és LV tc.) magyarázata.* Bp., 1914.

²⁶BACSÓ JENŐ: *A jogvédelem előfeltételei a polgári perben.* Máramarosziget, 1910.

²⁷BACSÓ JENŐ: *A polgári perrendtartás tankönyve.* Bp., 1917.

²⁸BALOGH JUDIT: i. m. 172.

²⁹BACSÓ JENŐ: *Végrehajtási eljárásjog tankönyve.* (A továbbiakban BACSÓ JENŐ: i. m.) Debrecen, 1917. 1.

kifejtett Bacsói álláspontot. A végrehajtási eljárást szintén egy közjogi jogviszonynak tekinti, mely alapján a jogviszonyt az állam, és a másik fél irányába létre kell hozni, és csak ezt követően lehet lefolytatni. Bacsó a végrehajtási eljárást is úgy látja, hogy az állam jogvédelmet nyújt a peres eljáráshoz hasonlóan azzal, hogy végrehajtási intézkedéseket fogantat.

Itt tennék egy kis kitérőt, mégpedig hogy miért foglalkoztak olyan sokan a végrehajtási eljárással akkoriban. Ahogyan a II. fejezetben látható volt a nevesebb jogtudósok, bírák, ügyvédek is kitértek a végrehajtási eljárásra akár csak elméleti szinten is. Ennek indoka, hogy a végrehajtási eljárás jog szabályozási helye nem egységes. A német írók együttesen tárgyalják műveikben a peres és a végrehajtási eljárást, amelynek egyik oka, hogy a végrehajtási eljárást maga a polgári perrendtartás szabályozza. Ebből adódóan a német felfogás szerint a végrehajtási eljárásra, mint perre tekintenek, vagy legalábbis annak egyik szakaszára. A hazai álláspont szerint, amelyet Plósz Sándor fejtett ki először meggyőzően, a per célja a jog létezése vagy nem létezése felett való döntés, míg a végrehajtási eljárás célja a jog kényszer útján való megvalósítása. A hazai felfogás következménye, hogy a korábbi jogunktól eltérve, értem ez alatt az 1868:LIV. törvénycikket, a végrehajtási eljárást külön törvényben szabályozta, amely az 1881:LX. törvénycikk, és ezen az 1911:I. törvénycikk sem változtatott.³⁰

„Fogalmi meghatározások”

A bevezetésben kaptak helyet az ún. „Fogalmi meghatározásokat”,³¹ amelyeket szeretnék görcső alá venni, annak érdekében, hogy megismerhessük Bacsó Jenő végrehajtási eljárásjogról alkotott feltevéseit. Terjedelmi okok miatt az egész végrehajtási eljárás részletes, mélyreható vizsgálatára nem vállalkozok, azonban Bacsó Jenő kiváló érzéssel ragadta meg a végrehajtási eljárás mibenlétét, amely teljes egészében kirajzolódik számunkra a bevezetésben foglaltakból is. Bacsó Jenő nyolc pontban nevesíti azokat a meghatározásokat, amelyek tisztázása elengedhetetlen a végrehajtási eljárás megértéséhez.

Bacsó megfogalmazásában az állam a magánjogrend terén két módon nyújthat jogvédelmet, vagy perben, vagy végrehajtási intézkedés formájában. Bacsó megállapítása alapján a jogvédelem fennállhat már a per döntése által is, vagyis, hogy a bíróság olyan határozatot hozott, amely joghatállyal többé nem vitatható. Azonban abban az esetben, ha a per által biztosított jogállapot nem felel meg a tényleges állapotnak a fél még mindig jogvédelemre szorul. Azokra a perekre igaz, amelyben marasztalási keresetről beszélhetünk, vagyis egyik fél a másiktól valaminek a tevéseit, vagy abbahagyását, tűrését követelheti. Az ítélet nem létesít minden esetben a jognak megfelelő állapotot. A jog érvényesülése – a másik fél önkéntes teljesítése hiányában – peren kívül történik bíróság általi kényszer alkalmazásával. Bacsó Jenő meghatározása szerint „*azt az államhatóságilag szabályozott eljárást, amelyben az állam orgánuma, a bíróság, a jogosított jogát a kötelezettel szemben kényszereszkö-*

³⁰BACSÓ JENŐ: i. m. 11.

³¹BACSÓ JENŐ: i. m. 9.

*zők alkalmazásával érvényesíti, tehát a jognak megfelelő állapotot ily módon teremti meg, végrehajtási eljárásnak, azoknak a szabályoknak az összességét pedig, melyek ezt az eljárást rendezik, végrehajtási eljárásjognak nevezik.*³² Bacsó rámutat arra, hogy a végrehajtási eljárás jogérvényesítő eljárás, amely a magánjog megvalósítását célozza, azonban ehhez az állam közreműködése elengedhetetlen. Ebből következik, hogy a polgári perhez hasonlóan a végrehajtási eljárás is a közjoghoz tartozik. Szerinte a végrehajtási eljárás nem peres eljárás, vagyis nem kiegészítő része a pernek, mivel a végrehajtás előzetes per nélkül is előfordul, pl. közjegyzői okirat alapján elrendelt végrehajtás. Ezen felfogás – amelyet már fentebb kifejtettem – tekinthető az uralkodó nézetnek, amelynek következménye, hogy külön törvényben került szabályozásra a végrehajtási eljárás. Ezen külön szabályozást az 1911:I. törvénycikk is fenntartotta.³³

A végrehajtási eljárás kérelemre indul, amelynek célja a már meglévő tényállapotban ragadt jog érvényesítése. Kizárólag a tényállapot megváltoztatását kérő fél kérelmére indulhat meg az eljárás. A végrehajtási eljárásban egy újabb jogviszony keletkezik az állam és a fél között, amelyhez elengedhetetlen, hogy a félnek joga legyen az állami kényszer igénybevételére. Ez alapján a végrehajtási jog egy közjogi jogosítvány. Ezen végrehajtási jogviszony keletkezésének leggyakoribb forrása az ítélet, azonban nem kizárólagos forrása, mivel végrehajtási jogot keletkeztet az olyan okirat is, amelyet a törvény közokiratnak nyilvánít. A végrehajtási eljárásban a felek alatta hitelezőt, mint végrehajtást kérőt és az adóst, mint végrehajtást elszenvedőt kell érteni. A végrehajtási eljárásban a jogviszony az állam és a végrehajtást kérő között jön létre. A végrehajtást elszenvedő csak akkor kerül jogviszonyba, ha valamilyen tevőleges cselekményt, pl. felfolyamodást eszközöl. A közjogi jogosítványból adódóan pedig a felek között nem jöhet létre jogviszony. A végrehajtás tárgya alatt a végrehajtandó közokiratot érti Bacsó.³⁴

A végrehajtási eljárásban is létrejöhet per, különösen akkor, ha a fél követelése már lejárt, és az ezáltal keletkezett jogállapot a valóságnak nem felel meg. Ebben az esetben a végrehajtást szenvedőnek a végrehajtási eljárásban az eljárás megszüntetését követelheti. Perré azonban nem alakulhat át, még akkor sem ha esetlegesen az eljárás kontradiktóriussá válna. A végrehajtási eljárás során a meghallgatásoknak szintén a tények kiderítését célozza. A végrehajtás célja a végrehajtható magánjognak a kényszer útján való érvényesülése. Erre szolgál a végrehajtási jog, amely harmadik személyek jogállapotára is befolyással lehetnek.³⁵

Összegzés

Bacsó Jenő elemzett tankönyve a kor – értem ez alatt az 1911, mint a végrehajtási eljárásról szóló törvénycikk elfogadásának időpontja és a tankönyvének megjelenése, vagyis 1917 közötti időszakot – első olyan munkája, amely nem kizárólag a gyakorlati területeken dolgozók számára biztosít kellő ismereteket, hanem főként a jog-

³²BACSÓ JENŐ: i. m. 10.

³³BACSÓ JENŐ: i. m. 10–11.

³⁴BACSÓ JENŐ: i. m. 12–13.

³⁵BACSÓ JENŐ: i. m. 14–16.

hallgatókat célozza. Mindazonáltal véleményem szerint a gyakorlatban dolgozók is könnyebben megérthetik egy ilyen műgondossággal elkészített monográfia tartalmát.